הא איפני נהי דאיפני מירושלים מכולה א"י לא איפני איכא דאמרי איתיביה ר"ל לרבי יוחנן איה מתי מבול איה מתי נבוכדנאצר מאי לאו מדהני הוו הני נמי הוו מידי איר' הא כדאיתיה והא כדאיתיה איתיביה [א] [1]מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא ירד מבול לא"י משום הכי מתו אלא לדידך אמאי מתו משום הבלא כדרב חסדא דאמר רב חסדא (א)ברותחין קלקלו וברותחין נידונו [ב] דכתיב הכא [2]וישוכו המים וכתיב התם [3]וחמת המלך שככה איכא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לר"ל מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא לא ירד מבול לא"י משום הכי הוי חרבה אלא לדידך מאי חרבה חרבה שהיתה מעיקרא ואמאי קרי ליה חרבה כדרב חסדא דאמר רב חסדא בדור המבול (ב)לא נגזרה גזרה על דגים שבים שנאמר מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים בשלמא למ"ד לא ירד מבול לא"י היינו דקם רימא התם אלא למ"ד ירד רימא היכא קם א"ר ינאי גוריות הכניסו בתיבה (ג)והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי אורזילא דרימא [ג] בת יומא והוי כהר תבור והר תבור כמה הויא ארבעין פרסי משכא דצואריה תלתא פרסי מרבעתא [ד] דרישא פרסא ופלגא רמא כבא [ה] וסכר ירדנא א"ר יוחנן ראשו הכניסו לתיבה והאמר מר מרבעתא דרישא פרסא ופלגא אלא ראש [ו] חוטמו הכניסו לתיבה והא א"ר יוחנן לא ירד מבול לא"י לדברי ר"ל קאמר והא קסגיא תיבה אמר ר"ל קרניו קשרו בתיבה (ד)והאמר רב חסדא אנשי דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו ולטעמיך תיבה היכי סגיא ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי אלא נס נעשה להם שנצטננו [ז] בצידי התיבה ולר"ש [בן לקיש] נהי נמי דירד מבול לא"י והא לא פש [ח] (ה)דאמר ר"ל למה נקרא שמה מצולה שכל מתי מבול נצתללו [ט] שם ורבי יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו שם אי אפשר דלא אידבקו א"ר אבהו למה נקרא שמה שנער שמנערת עשיריה והא קחזינן [י] דהוו תלתא דרי לא משכי א"ר אמי (ו)כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל [יא] בשר אבותיו תנ"ה כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו וי"א כאילו אוכל שקצים ורמשים: שעיר [יב] המשתלח: [יג] ורמינהי (ז)או [יד] קרבן שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקראו קרבן שנאמר [5]ונקרב את קרבן ה' ת"ל [4]ואל פתח אהל מועד לא הביאו מי שראוי לבא [טו] באהל מועד יצאו קדשי בדק הבית שאינן ראוין [טז] אוציא את אלו שאינן ראוין ולא אוציא את שעיר המשתלח שהוא ראוי לבא אל פתח אהל מועד ת"ל לה' להוציא [יז] שעיר המשתלח שאינו מיוחד לה' לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה הגרלה נמי האיכא וידוי אלא אמר רב מני לא קשיא כאן (ח)[טז א]קודם וידוי כאן לאחר וידוי: הרובע והנרבע: והא נמי תיפוק לי מפתח [יח] אהל מועד

רש"י

נהי דאיפני מירושלים. כולה ר"ל קאמר לה: מהבלא מתו. וקברום הבאים אחריהם בבתי קברות ואין לחוש לכל הארץ אלא לשאר ארצות שהיה שם מבול ושקעו בטיט: חרבה דמעיקרא. קודם מבול [יט]: מכל אשר בחרבה. לאפוקי דגים שבים: דהיינו [כ] דקם רימא התם. הראם זכר ונקבה שהוא גדול ואינו יכול ליכנס לתיבה עמדו שם: גוריות [כא]. הכניסו לתיבה: אורזילא. הוא ראם [כב] דימא שהוא על שפת הים: בר יומא. ביום שנולד: משכא דצוארי'. משך [כג] צוארו: בי מרבעתא דרישיה. בי [כד] מרבץ של ראשו: רמא כבא וסכר לירדנא. הטיל גלל בירדן וסכר [כה] הירדן וסתם הילוך מימיו. כבא [כו] כמו (עירובין דף כט:) ביבוי דרעותא דניסן: חוטמו. שיוכל להנשים: לא ירד מבול לא"י. ולמה ליה לשנויי הכי לימא דהתם קם כ"ל דל"ג [כז]: והא קא סגיא תיבה. והא התיבה מהלכת על פני המים מגבוה לנמוך נמצא חוטמו נשמטת מן התיבה ומת: ומשני קרניו קשרו לתיבה: ברותחין נידונו. ונמצא נמלג ברותחין: ולטעמיך תיבה היכי סגיא. והלא זפותה היא מבית ומבחוץ כדכתיב וכפרת אותה וגו' (בראשית ו) וכיון דרותחין הן היאך מהלכת שאין זפתה נפשר: עוג מלך הבשן. דכתיב ביה ויבא הפליט וא"ר יוחנן (נדה דף סא.) זה עוג שפלט מאנשי דור המבול: נס נעשה ונצטננו. המים שבצידי התיבה ושם עמד [כח] עוג והראם וגם הזפת לא נפשר והראם לא הוצרך לתיבה ומפני גובהן לא טבעו: הא לא פש. מן המתים שם כלום דאיידי דגבוה היא השפילום המים לבבל שהיא מצולה: למה נקרא שמה מצולה. דכתיב (ישעיה מד) האומר לצולה חרבי: אי אפשר דלא אדביקו. בטיט: שמנערת עשיריה [כט]. מפני שאין מרחמים על הבריות כדאמרינן במסכת ביצה (דף לב:) עשירי בבל יורדי גיהנם הן: כאילו אוכל שקצים ורמשים. של מבול: או קרבן שומע אני כו'. קרבן דכתיב בשחוטי חוץ (ויקרא יז) להקריב קרבן וגו' דריש ליה בת"כ על הקרבן חייב ואינו חייב על השוחט חולין בפנים או קרבן לאו להכי אתא אלא לחייב על קדשי בדק הבית ששחטן בחוץ שאף הן נקראו קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד ואין זה אלא לבדק הבית: שאין ראוין לפתח אהל מועד. אני שמעתי בסדר יומא לפי ששחטן בעלי מומין דקי"ל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה במס' תמורה (דף ז:) אבל [ל] לענין הסוגיא אני למד כאן דאפילו תמים נמי קרי אינו ראוי דלא הועמד לבא אל אהל מועד דהא פרת חטאת תמימה היא וקרי לה אינו ראוי: אוציא את אלו שאין. עתידין [לא] לאהל מועד ולא אוציא שעיר המשתלח דראוי הוא שהוא תמים דבעינן שיהא ראוי לשם דלא ידעינן הי מתרמי [לב] זה שמעתי. ולפי סוגיא של שמועה זו משמע דקרי ליה ראוי ועתיד ליכנס משום הגרלה ווידוי: ת"ל לה'. להקריב קרבן לה' המיוחד לה' להוציא שעיר המשתלח שאינו מיוחד לשם: קודם הגרלה. הוי ראוי ועתיד ליכנס משום הגרלה ואי לאו דמעטינן מלה' ה"א לחייב: אחר [לג] הגרלה. לא ראוי לבא הוא ומימעיט מאהל פתח: הא איכא וידוי. דבעי ליכנס להתוודות עליו: תיפוק לי מאהל פתח אהל מועד. דהא לאו ראוין הן לבא לעזרה:

בשלמא

תוספות

היינו דקם רימא התם. ואע"ג דכל השאר מתו בהבלא מחמת שהיה גדול וגבור לא הזיק לו ההבל: אורזילא דרימא. גר' ר"ת פי' עופר של ראם דעופר האילים מתרגמי' אורזילא דאיילא (שיר ב) ורימא הוא ראם ולא כרכי שמואל דגרס בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עג:) אורזילא דימא [לד] ומפרש דג של ים ואגב ריהטיה לא דק דהא אמר הכא לא נגזרה גזרה על דגים שבים ואותם בופל"ש שאנו קורין ראם ליתא ואלגס אסור דראם ודאי מין חיה הוא ואלגו מותר דכתיב אקו ודישון ומתרגמינן ויעלא ורימא ובופל"ש שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מין ראם ויש במינו גדול דא"כ מאי קשיא ליה היכא קם הא לא קשיא ליה מריה [לה] דבי עילאי בפרק אלו טרפות (חולין דף נט:) היכא קם שהיו [לו] אריות אחרים קטנים שיכול להכנים ועוד הא קא חזינן דאותן בופל"ש בני מלאכה נינהו ומושכין בקרון וחורשין בהן וראם לאו בר מלאכה הוא דכתיב התקשר ראם בתלם עבותו אם ישדד עמקים אחריך (איוב לט): יצאו קדשי בדק הבית. בלשון אחר פי' בקונטרס דממעט אפי' תמימים דהא פרת חטאת תמימה וממעטא משום דאינה ראויה לפתח אהל מועד ונראה דאין זו ראיה דפרת חטאת לא קיימא למזבח [לז] ואלו מתפיס תמימים לבדק הבית הא אמר בסוף תמורה (דף לג:) דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם ונמכרו [לח] לצורכי עולות ושלמים וא"ת מאי שנא קדשי בדק הבית תמימים משעירי יוה"כ דאמר בפ' שני שעירי (יומא דף סב:) דחייב על שניהם בחוץ הואיל וראויים לשעיר הנעשה בחוץ וכ"ש הנך דאין יוצאין מידי מזבח וי"ל כיון דעדיין לאו קדשי מזבח נינהו לא חשיבי ראוין לפתח אהל מועד [לט]: כאן קודם הגרלה כו'. בפ' שני שעירי (יומא דף סב:) אמרי' דחייב על שניהם והיינו למסקנא דשמעתין דמשני כאן קודם וידוי וכו' אבל קודם הגרלה חייב דראוי לשעיר הנעשה בחוץ: כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי. ומדפטר קרא קודם וידוי כ"ש לאחר וידוי וכי איצטריך פתח אהל מועד משום פרה ומשום קדשי בדק הבית ומיהו היא גופה תימה אמאי לא ממעטינן מלה' ובפ"ק דתמורה (דף יג.) גרס בכל הספרים ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהם ראוין לפתח אהל מועד ת"ל לה' שמיוחדים לה' יצאו אלו שאין מיוחדין לה' ומיהו קדשי בדק הבית שפיר מיקרו מיוחדין לה' דכולם לשמים ועי"כ נמי לא גרס פרת חטאת בברייתא דלא תיקשי מתני' ועוד דאיצטריך אל פתח אהל מועד למעוטי גגו כדאמרינן לעיל בפ' השוחט והמעלה (דף קז:):

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ח מהלכות מעה"ק הלכה יח:

שינויי נוסחאות

א] איתביה ר"ל לר"י (שיו"ח): ב] בכתב"י ופ"מ נוסף ברותחין קלקלו בשכבת זרע, וברותחין נידונו כתיב הכא וישוכו כו'. ועי' הגיר' בר"ה יב ע"א ובסנהדרין קח ע"ב: ג] בכתב"י ובמכ"י דימא. ועי' תוס' כאן ובב"ב עג ע"ב. ועי' לקמן אות כב: ד] צ"ל בי מרבעתא (שיו"ח): ה] בכ"י ליתא כופתא, וע"ש בדקדו"ס ותוס', וכן מוכח ברש"י סנהדרין לח ע"ב ד"ה כופיתא. וקצת צ"ע רש"י דהכא (הגרי"ב). ובכ"מ גרים כבא, כגמ' וברש"י: ו] תיבת ראש נמחק (שיו"ח): ז] בכתב"י נצטננו צידי התיבה. וכן משמע מרש"י (דק"ס). [ומיהו 'המים' שברש"י הוא תוספת. נ"ל]: ח] פש תמן מיתא דאמר ר"ל כו' (שיו"ח): ט] נצטללו לשם (שיו"ח ודעב"י). וכ"ה בשבת קיג ע"א: י] גי' כ"מ קחזינן דקאי, עד תלתא דרי הוא דקאי, א"ר אמי כו'. כ"מ קחזינן דקאי עד תלתא דרי, הוא דאמר כו' אמי דאמר כל כו' (כ"מ וד"ק): יא] בקצת כתי' הגיר' כאילו אוכל שקצים ורמשים והשאר ליתא (דק"ס). וכן משמע מרש"י וכן נכון דדור המבול אינם אבותינו הם כי אנחנו בניו של נח (חו"נ). ועי' רש"י שבת קג ע"ב ובמהרש"א שם דמיישב זה: יב] גי' ש"מ וכן שעיר המשתלח. שעיר המשתלח לאו ראוי לפתח אהל מועד הוא והתניא או קרבן כו'. ועי' כלום שאמרו: יג] הגי' בת"כ קך היא אוציא הקדש בדק הבית שאינו בא אל אהל מועד ולא אוציא רובע ונרבע כו', ת"ל להקריב, הכשרים ליקרב. אוציא את אלו שאינם כשרים ליקרב ולא אוציא שעיר המשתלח. ת"ל לה' המיוחדים לשם יצאו אלו שאין מיוחדים לשם. והקושיא גמלא שעיר המשתלח לא ממועט מן ואל פתח אהל מועד לא הביאו רק נריך קרא אפריעה לה' המיוחדים לשם. ובמתניתין ממעט שעיר המשתלח מפסוק ואל פתח אהל מועד. ועי' רש"ק (הגרי"ב): יד] ביומא ובתמורה הגי' אי קרבן. ועי' בפרש"י (הגרי"ב): טו] לבא לפתח אהל מועד כנ"ל (יעש"ח): טז] ראויין לפתח אהל מועד כנ"ל (יעש"ח): יז] כ"ה לרבות (גליון), וכ"ה בילקוט וכקצת ספרי, פי' דק"ס. אבל ביומא ובתמורה מוכח דנגרסי' להוציא כלפנינו. וכן מוכח מרש"י לפנינו (גה"ין). והרמב"ם פסק כהגיר' לרבות, והשיגו שם הראב"ד דגיר' מקובצת דוגמים נותנה לו פי"ט אלריכה. ועי' לח"מ ומרכבת המשנה שם ובכס"מ וגליק ושאר מפרשים: יח] מאל פתח (כ"מ. וכ"ה בדק"ס): יט] מבול כלומר כל אשר ביבשה לאפוקי דגים שבים כנ"ל, והד"א (יעש"ח): כ] צ"ל והיינו (שיו"ח): כא] גוריות. קטנים הכניסם כנ"ל (יב"ש): כב] כאן הס"ד ומה"ד דימא (יעשח"י). ועי' לעיל אות ג: כג] צ"ל אורך משך (יב"ש): כד] גיר' יעב"ץ בין קרניו. (ולפ"ז נראה דר"ל דל"ג של ראשו): כה] תיבות וסכר הירדן ליתא בכתה"י: כו] כבא כמו ביבוי דרעיתא (יעש"ח). ולפנינו בעירובין בבויי דראותא: כז] נראה דל"ג כל הקושיא ותירוץ, והטעם עי' בתוס' קדושה: כח] עמדו (כתה"י): כט] בכתב"י וכ"ה נוסף ואין עשרה מתקיים. כ"ל אין עשיריה מתקיימים (שיו"ח): ל] אבל לפי ענין (ב"ש): לא] עתידין לבא אל פתח אהל מועד (שיו"ח): לב] מתרמי לשם חטאת (שיו"ח): לג] צ"ל לאחר (שיו"ח): לד] בכתב"י שם לפנינו גורס אורזילא בר יומא. ומפרש ראם בן יום אחד. ואולי כוונת התוס' לגרסא דלעיל שם דף עד ע"ב ארזילי דימא, ופי' רשב"ם 'ראמים שבים'. ואולי יש לגרוס בתוס' כאן ומפרש ראמים שבים. ול"ע: לה] צ"ל מאריה (צ"ק): לו] צ"ל אלא שהיו (צ"ק): לז] למזבח אבל מתפים תמימין לבדק הבית קיימא למזבח כדאמרינן בסוף תמורה כו' כנ"ל (צ"ק): לח] צ"ל ונמכרו (באה"ט):

מסורת הש"ס

א) [ר"ה יב. סנהדרין קח:] ועי' ירושל' סנהדרין פ"י ה"ג, ב) סנהדרין קח. קידושין יג., ג) ב"ב עג: ע"ש, ד) ר"ה יב. סנהדרין קח: ועיין ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ג, ה) [שבת קיג: ע"ש דגרס ר"ל ור' יוחנן ירושל' ברכות פ"ד ה"א], ו) [שבת קיג:], ז) [יומא סב: תמורה ז: יג.] ת"כ אחרי פרק ו ה"ו וה"ז, ח) [ועי' תוס' יומא סב: ד"ה יכול].

תורה אור השלם

1. כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו: בראשית ז, כב
2. ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו המים: בראשית ח, א
3. ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי וחמת המלך שככה: אסתר ז, י
4. ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו: ויקרא יז, ד
5. ונקרב את קרבן יהוה איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני יהוה: במדבר לא, נ

מוסף רש"י

וחמת המלך שככה. ושתה חמה דישתת היא, כדכתיב וחמתו בערה בו (אסתר א, יב). שככה, נחה מרתחה. הכא נמי מים נחו מרותחן (סנהדרין קח:). אורזילא דרימא בר יומא. ראם בן יום אחד, דאותו היום נולד: כהר תבור. כן היה גדול: מרבעתא דרישא. מקום הנחת ראשו כשרובץ על הקרקע (רשב"ם ב"ב עג:): רמא כבא. הטיל רעי וסכר הירדן לירדנא לפי שעה עד שמתמסו המים מעט מעט (שם לגירסתנו כופתא): בשר אבותיו. שמתו שם בגולה (שבת קיג:): או קרבן שומע אני כו'. רישא דברייתא בת"כ הכי איתא, יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ודין הוא וכו', ת"ל קרבן, על הקרבן הוא חייב ואינו חייב על החולין, אי קרבן שומע אני וכו', כלומר אי אינו אומר קרבן להוציא את החולין בפנים אלא להביא קדשי בדק הבית ששחטן בחוץ שיהא חייב, שהרי אף הם נקראו קרבן כענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא. והא ודאי בדק הבית הוא (יומא סב:). ונקרב את קרבן ה' וגו' כלי זהב אצעדה וצמיד, דקייט למלאכת המשכן (תמורה ז:): יצאו קדשי בדק הבית שאינן ראוין. לא היו עתידים לבא לפתח אהל מועד, ואני שמעתי שאינן ראוין לפתח אהל מועד שהם קדשי בדק הבית בעלי מומין הן, דאמר מר המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה, וא"א להעמידה כן במקומה במס' זבחים (יומא שם וכ"ה בתמורה שם):

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones